

Vykypěl, Bohumil

[Trunte, Nikolaos H. Slavia Latina: eine Einführung in die Geschichte der slavischen Sprachen und Kulturen Ostmitteleuropas]

Linguistica Brunensia. 2013, vol. 61, iss. 1-2, pp. 249-250

ISBN 978-80-210-6254-2

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127173>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

obsáhleji indoevropská jazyková rodina a praindoevropština (2 *Indogermanisch als genetische Einheit*, s. 32–104). Druhou část pak tvoří kapitoly o jazycích jednotlivých větví indoevropských jazyků: o jazycích germánských (s. 105–163), keltských (s. 165–192), italských a románských (s. 193–288), baltských (s. 289–314), slovanských (s. 315–365), o albánštině (s. 367–380), řečtině (s. 381–425), o indoevropských jazycích doložených fragmentárně (s. 427–443), o jazycích anatólských (s. 445–490), o arménštině (s. 491–506), tocharštině (s. 507–520) a o indoiránských jazycích (s. 521–667); nakonec pak je ještě přidána kapitola s přehledem genetické klasifikace jednotlivých indoevropských jazyků (s. 669–692).

Autor knihy je profesorem matematiky a jazykovědcem ve volných chvílích. Čím se má jeho pojednání lišit od ostatních srovnatelných, je to, že nepojednává jen o prehistorii indoevropských jazyků, nýbrž i o jejich historii až do současnosti. K tomu je ovšem třeba poznamenat, že okolnost, že se indoeuropeisté obvykle nezabývají mladší historií indoevropských jazyků, je pochopitelná: indoevropské jazyky tvoří celek právě jen z hlediska jejich genetického popisu; popisovat do přítomnosti, nikoli do minulosti směřovaný vývoj a historii indoevropských jazyků, nemluvě už vůbec o popisu jejich současnosti, vlastně nemá příliš smyslu, protože z těchto hledisek indoevropské jazyky žádný celek netvoří, leda bychom věřili na nějaké formy společenství „krve“. To, co by se tedy u Kausenovy knihy mohlo na první pohled zdát jako záslužné, protože indoeuropeisty obvykle opomíjené, je tak ve skutečnosti vlastně spíše trochu problematické. S tím pak – zjevně nutně – souvisí i to, že při takovém deskriptivním záběru je většina jazyků popisována z ptačí perspektivy, „encyklopedicky“, z druhé či třetí ruky a vyskytnou se i různé zvláštnosti jako např. formulace, že se Česká republika v roce 1993 odtrhla od Slovenska (s. 350), nebo to, že laštině Ondry Lysohorského (s. 351–352) je věnován skoro stejný prostor jako např. slovenštině (s. 352–353). A nakonec tak zůstává otevřena i otázka vůbec po nutnosti sepsání celé knihy. Ale celkově lze po Kausenově knize – s příslušnou opatrností – sáhnout, byť zřejmě ji bude možno nejvíce využívat k metabádáním o představách o jednotlivých indoevropských jazycích v době a prostředí reprezentovaných autorem.

Recenze byla napsána s podporou grantu GAČR č. 13-17435S.

Bohumil Vykypěl
<vykypel@iach.cz>

Nikolaos H. Trunte: Slavia Latina. Eine Einführung in die Geschichte der slavischen Sprachen und Kulturen Ostmitteleuropas. München – Berlin: Otto Sagner 2012. (Slavistische Beiträge, 482, Studienhilfen, 17.) LXVIII + 787 s. ISBN 978–3–86688–207–2 39,80 euro

Obsah této zajímavé knížky je následující. Nejdřív v obsáhlé úvodní, římskými číslicemi paginované části čteme myšlenky ke smyslu slavistiky a účelu této knihy, pojednání o různých písmech v oblasti latinských (nepravoslavných) Slovanů a skicu praslovanštiny. Nato přichází vlastní úvod, rozdělený do čtyř kapitol: o území v prehistorii i historii obývaném Slovanů a jeho členění (s. 1–44), o začleňování latinských Slovanů do rámce křesťanské kultury (s. 45–83), o církevní slovanštině u latinských Slovanů (s. 84–119) a o rolích latiny tamtéž (s. 120–151). Pak následuje oddíl o jazycích a kulturách latinské Slávie ve středověku s kapitolami o staré chorvatštině (s. 152–194), staré češtině (s. 195–242), staré polštině (s. 243–294) a o „periferiích“ západolechické, lužickosrbské, slovinské a slovenské (s. 295–343). V dalším oddíle se pojednává o období humanismu a baroka: nejdříve se píše o recepci humanismu a renesance v latinské Slávii (s. 344–387), pak o době vytváření nových konfesí a jejích aspektech jazykových a kulturních v českých zemích a v Polsku (s. 388–435), nato se pokračuje o počátcích souvislého písemnictví ve zmíněných „latinskoslovanských“ periferiích (s. 436–490) a nakonec se pojednává o protireformaci

a baroku (s. 491–548). Konečně poslední oddíl je věnován době od osvícenství do současnosti a sestává z kapitol o osvícenství (s. 549–609), o národních obrozeních (s. 610–679), o peripetiích dvacátého století (s. 680–710) a autor esperantista pak končí rozpačitou kapitolou o latinské Slávii a esperantu (s. 711–742).

Trunteho kniha obsahuje úctyhodné množství informací. Pochopitelně specialisté z jednotlivých filologií v ní najdou různé problémy. Tak například bohemista zjistí, že líčení staročeského spřežkového pravopisu na s. 224 je poněkud konfúzní, nebo že Kutnohorská bible se na s. 241 mylně označuje za časově druhou českojazyčnou tištěnou knihu, a překvapí ho rovněž, že v literatuře chybí *Das Tschechische J. Vintra* (München 2001), nejlepší německojazyčný popis dějin češtiny. Podobně se autor zatomal v líčení událostí let 1938–1939, takže se můžeme dočíst v historickém vzduchoprázdnu visící tvrzení, že stanovení hranic mnichovskou dohodou bylo z národnostního hlediska spravedlivější, nebo (doufejme jen formulačně nešikovně) informace, že Německo zaútočilo na Polsko po neúspěšných pokusech o podobné narovnání, což pak kvůli spojení Polska s Francií údajně vedlo až k druhé světové válce (s. 686). Ale celkově lze knihu doporučit k (opatrné) pozornosti, byť – ač vyšlá v řadě Studienhilfen – jako studijní pomůcka pro dnešní středoškolský provoz univerzit, který autor sám zmiňuje (s. XII), se bude bohužel hodit jen stěží.

Recenze byla napsána s podporou grantu GAČR č. 13-17435S.

Bohumil Vykypěl
<vykypel@iach.cz>

Керемидчиева, С. – Кочева, А. – Василева, Л.: Еркеч – паметта на езика. София: Мултипринт, 2012. 300 с. ISBN 978-954-362-097-5.

V roce 2012 vyšla v Bulharsku kniha „Еркеч – паметта на езика“. Je dílem vědeckých pracovníků oddělení bulharské dialektologie a lingvistické geografie Ústavu bulharského jazyka Bulharské akademie věd. Poprvé je odborné i laické veřejnosti představeno živé slovní bohatství nejstaršího bulharského dialektu, kterým se ještě před necelým stoletím mluvilo na celé východní Staré Planině. Je to jediný bulharský dialekt, který nepřetržitě přitahuje pozornost bulharských i zahraničních slavistů. Autoři shromáždili autentický materiál přímým terénním sběrem v obci Erkeč (od r. 1934 Kozičino) v roce 2006 a doplňujícím výzkumem v roce 2010.

V úvodu knihy je otištěn seznam informátorů s uvedením jejich věku (nejmladšímu je 22 let, nejstaršímu 91 let). V kapitolách prvního oddílu (s. 7–24) autoři určují geografickou polohu obce a seznamují čtenáře s její historií a také sociálním a duchovním životem, předkládají též několik hypotéz o původu jména obce. Podle některých historiků souvisí jméno Erkeč s obranným valem Erkesija, který tvořil hranici mezi Bulharskem a Byzantskou říší. Podle další teorie jméno Erkeč označovalo místo, kterým člověk jen projde, aniž by se zde zastavil a přenocoval, a to z důvodu nebezpečí. Název vznikl z tureckých slov „jer“ „místo“ a „ges“ „projdi“ (imper.). Jako nejpravděpodobnější se však jeví původ jména z tureckého slova „erkeç“ „kozel“. Jedna z kapitol prvního oddílu je věnována výsledkům vědeckých bádání zaměřených na uvedenou obec. Vesnice byla v minulosti objektem mnoha nářečních, etnografických a archeologických výzkumů. Autoři předkládají čtenářům přehled nejvýznamnějších děl, která popisují prvky duchovní a materiální kultury v obci.

Druhý oddíl (s. 25–51) se zabývá fonologickým, morfologickým a lexikálním systémem erkečského nářečí. K výrazným znakům dialektu patří např. záměna souhlásek *v, f* se souhláskou *ch* (*хубах* místo *хубав*; *лех* místo *лев*; *хес* místo *фес*) a existence široké samohlásky *ê*, která je kontinuantem staroslověnských *jerů* a *ж*, částečně *ѣ*. Z morfologických zvláštností zmiňme např. tvary mn. č. podst. jmen žen. rodu. V tradičním nářečí se tvoří koncovkou *-e*, zde jsou však postupně vytlačovány podobami na *-i* (tedy namísto např. *бàбе*, *кòзе*, *рьчичке* je stále častěji slyšet *бàби*,